

Heemstede Duurzaam

Uitvoeringsprogramma 2022-2023

Inleiding

Voor u ligt het Uitvoeringsprogramma Heemstede Duurzaam 2022–2023. Hierin staan de projecten en acties die we de komende twee jaar uitvoeren en dragen daarmee bij aan de doelstellingen die eerder zijn vastgelegd in de Nota Duurzaam Heemstede 2020–2024. Dit zijn de internationale, landelijke en regionale doelstellingen zoals vastgelegd in de agenda voor de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, het nationaal Klimaatakkoord, het Nationaal Grondstoffenakkoord, het Ruimtelijk Deltaplan Klimaatadaptatie en dergelijke. Dit tweejaarlijks programma wat nu voorligt volgt op het eerste Uitvoeringsprogramma 2020–2021.

Het laatste klimaatrapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) stelt dat overheden, bedrijven en organisaties alles op alles moeten zetten om de gevolgen van klimaatverandering zo gering mogelijk te houden. Ook Heemstede draagt met de Nota en dit Uitvoeringsprogramma hier aan bij.

Als basis voor dit Uitvoeringprogramma is de routekaart opgesteld met daarin de tussentappen tot 2050. Vanuit de vijf thema's; energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie, ecologie en duurzame mobiliteit hebben we de einddoelen voor 2050 concreet gemaakt met tussendoelen in 2025, 2030 en 2040. De acties en projecten opgenomen in dit Uitvoeringsprogramma dragen bij aan de opgave(n) van deze tussentijdse doelstellingen. Op deze manier is er focus op die projecten die een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen.

Inmiddels is helder dat de vijf thema's niet meer los van elkaar gezien kunnen worden.

Als het bijvoorbeeld gaat om het verduurzamen van vastgoed dan zijn thema's als circulair en klimaatadaptief bouwen hier onlosmakelijk mee verbonden. Ook ruimte voor ecologische waarden en duurzame mobiliteit worden meegenomen bij de verduurzaming van het vastgoed Heemstede. Het gaat immers om de leefomgeving van de Heemstedenaars nu en in de toekomst. Het is van essentieel belang dat er nu keuzes voor de lange termijn worden gemaakt. Wat we nu doen bepaalt de leefomgeving voor de generaties na ons.

Het is ook daarom dat we de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties hebben omarmd. Onze keuzes die we maken in de leefomgeving van Heemstede kunnen het verschil zijn elders op de wereld.

De gemeente is het voorbeeld voor inwoners en ondernemers, zodat we samen bijdragen aan de duurzaamheidsdoelen. We staan nu op een moment waarop we het verschil kunnen maken voor én samen met onze inwoners en ondernemers.

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting Uitvoeringsprogramma 2022 – 2023	4
2.	Leeswijzer.....	5
3.	Programmamanagement Heemstede Duurzaam.....	6
4.	Routekaart en Uitvoeringsprogramma Energietransitie.....	8
5.	Routekaart en Uitvoeringsprogramma Circulaire economie.....	17
6.	Routekaart en Uitvoeringsprogramma Ecologie	23
7.	Routekaart en Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie	30
8.	Routekaart en Uitvoeringsprogramma Duurzame mobiliteit	37
9.	Financiën Heemstede Duurzaam 2022-2023	42

1. Samenvatting Uitvoeringsprogramma 2022 – 2023

In dit Uitvoeringsprogramma Heemstede Duurzaam 2022–2023 zijn acties en projecten opgenomen die bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen die zijn vastgesteld in de Nota Duurzaam Heemstede 2020–2024 (hierna de Nota). Er is afgesproken dat we tweejaarlijks een Uitvoeringsprogramma opstellen waarin we focus aanbrengen op basis van relevante bijdrage aan de gestelde doelen.

Daarnaast heeft de raad bij vaststelling van de nota de ruimte gegeven om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en is benadrukt om de koppelkansen telkens optimaal te benutten. Ook in dit Uitvoeringsprogramma zijn door het projectteam en de stuurgroep deze koppelkansen benoemd en in beeld gebracht. Het is des te duidelijker dat de thema's onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

De raad heeft begin 2020 een onderzoek door de rekenkamer uit laten voeren naar de sturing op de duurzaamheidsdoelen in Heemstede. Een van de aanbevelingen is om een routekaart te ontwikkelen waarin de tussenstappen en -doelen worden uitgewerkt die leiden tot realisatie van de lange termijn doelstellingen. Aan de hand van een middellange termijn strategie kan door raad, college en ambtelijk management beter worden gestuurd op de korte termijn projecten. De routekaart is opgenomen in dit Uitvoeringsprogramma. Het biedt het kader voor de opgenomen acties en projecten in dit Uitvoeringsprogramma.

De routekaart is opgesteld per thema en de bijbehorende doelstellingen:

- Energietransitie: 100% CO₂ reductie voor 2050, aardgasvrij en 1,5% energiebesparing per jaar

- Circulaire economie: reductie naar 0 kg huishoudelijk restafval in 2050 en 100% circulair inkopen
- Ecologie: verhogen ecologische waarde
- Klimaatadaptatie: volledig klimaat-robust
- Duurzame mobiliteit: emissieloos en daarmee CO₂ reductie

Per thema zijn de doelen beschreven en zijn de tussenstappen voor 2025, 2030 en 2040 uitgewerkt. De routekaart is een dynamisch document die op nieuwe ontwikkelingen aangepast kan worden. Als in de (nabije) toekomst blijkt dat de huidige doelstellingen onvoldoende zijn of nieuwe doelstellingen worden onderschreven dan wordt de routekaart bijgesteld en opnieuw aan de raad voorgelegd.

De projecten opgenomen in dit Uitvoeringsprogramma dragen direct of indirect bij aan de doelstellingen. Er zijn projecten waarop we zelf (veel) invloed hebben zoals het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed, ecologisch beheer openbare ruimte, eigen wagenpark verduurzamen en maatschappelijk verantwoord inkopen. We maken zelf de keuze om zoveel mogelijk bij te dragen aan de doelstellingen.

Indirecte projecten dragen ertoe bij dat inwoners en ondernemers worden gestimuleerd om hun bijdrage(n) aan de duurzaamheidsdoelstellingen te leveren.

Naast de routekaart is een monitoringsysteem ontwikkeld. Hiermee meten we de effecten van de gestelde doelen ten opzichte van een nulmeting. Deze nulmeting is van vóór de vaststelling van de Nota. Het monitoring-systeem maakt tweejaarlijks inzichtelijk

hoeveel er is bereikt op de duurzaamheidsdoelstellingen. Waar nodig wordt extra actie ondernomen of worden projecten bijgesteld om zo de doelstellingen (alsnog) te halen. Het monitoringsysteem wordt tegelijkertijd met dit Uitvoeringsprogramma aan de commissie Middelen voorgelegd om een zienswijze te geven.

In dit Uitvoeringsprogramma is tevens inzichtelijk gemaakt hoeveel budget en capaciteit nodig is voor het realiseren van de vastgestelde doelen. Met de brede projectgroep en de stuurgroep Heemstede Duurzaam is een uitgebreide analyse gemaakt van de opgave die voor ons ligt en welke

budget en capaciteit hiervoor nodig is. Het is duidelijk dat het huidige budget en de huidige capaciteit niet toereikend zijn om aan onze opgave te voldoen. De commissie middelen heeft op 13 januari 2021 het college gevraagd dit inzichtelijk te maken. Hiervoor was het noodzakelijk om eerst de routekaart en het daarmee samenhangend Uitvoeringsprogramma 2022–2023 op te stellen. In hoofdstuk 9 zetten we de financiële analyse uiteen. En beantwoorden de vraag van de commissie Middelen van 13 januari 2021 om het inzicht te geven óf en hoeveel budget en capaciteit nodig is om de duurzaamheidsdoelen te halen.

2. Leeswijzer

In het Uitvoeringsprogramma staat ieder thema in een apart hoofdstuk. Daarbij gebruiken we tevens de kleuren vanuit het logo Heemstede Duurzaam zoals deze ook op de website en bij andere communicatie uitingen worden gebruikt.

4. Energietransitie in groen
5. Circulaire economie in rood
6. Ecologie in donkerblauw
7. Klimaatadaptatie in lichtblauw
8. Duurzame mobiliteit in oranje

Per thema zijn als eerste de vastgestelde ambities en doelstellingen uit de Nota overgenomen. Deze opgave is vervolgens schematisch in beeld gebracht. In de toelichting is uiteengezet waarom er gekozen is voor de bepaalde tussenstap die in de routekaart in beeld gebracht en toegelicht. Er wordt uiteengezet waarom deze stappen logisch zijn bij de doelstellingen. Ook worden de relevante belanghebbenden genoemd die

een belangrijke bijdrage gaan leveren bij het uitvoeren van de projecten en acties die in het Uitvoeringsprogramma staan.

Na de routekaart volgt dan per thema een tabel met daarin de acties en projecten behorend bij het thema en die aansluiten op de tussenstappen van de routekaart. In de tabel staat ook in welk jaar het project of de actie wordt uitgevoerd en vanuit welk budget.

Daarna in hoofdstuk 9 de overkoepelende thema's communicatie, programmamanagement en monitor. Het continueren van de website en bijbehorende nieuwsbrieven voor Heemstede Duurzaam, het managen van het programma Heemstede Duurzaam en zorgdragen voor de continuïteit van de monitor en waar nodig het bijsturen. In het laatste hoofdstuk de financiële consequenties en opgaven om dit Uitvoeringsprogramma uit te kunnen voeren zowel uitgedrukt in

3. Programmamanagement Heemstede Duurzaam

Naast de 5 thema's zijn projecten of acties opgenomen die overkoepelend zijn voor het beleid. Hierbij gaat het om de communicatie voor Heemstede Duurzaam. Het bijhouden van de website, het opstellen van nieuwsbrieven Heemstede Duurzaam en het delen van nieuws in de lokale kranten en via de sociale media. Daarnaast wordt de uitvoering van het programma Heemstede Duurzaam continue bijgehouden. Er is een projectstructuur en er zijn procesafspraken. Er is een stuurgroep Heemstede Duurzaam waarin twee wethouders plaats hebben en een projectgroep. De projectgroep komt regelmatig bij elkaar om de voortgang van het Uitvoeringsprogramma te bewaken. Dit houdt in bewaken van uitvoering van de projecten binnen de tijd, heldere communicatie verzorgen naar inwoners, ondernemers, bestuurders en andere belanghebbenden. Maar ook het in beeld houden van de koppelkansen die er zijn.

Daarnaast wordt de haalbaarheid van de doelstellingen bewaakt en wordt met ingang van 2022 hiervoor het monitoringsysteem hiervoor ingezet. Er is in 2021 een projectondersteuner hiervoor aangesteld binnen het budget van het Uitvoeringsprogramma 2020-2021. Het is van belang voor de continuïteit van het programma om de formatie te formaliseren.

Tevens is een overkoepelende actie om de routekaart die is opgesteld als een dynamisch document te toetsen aan de vastgestelde duurzaamheidsdoelstellingen van Heemstede. En het monitoringsysteem tenminste jaarlijks in te zetten om te bewaken hoever Heemstede staat met het behalen van de duurzaamheidsdoelen. Deze acties staan op de agenda van de programmamanager en programma ondersteuner.

Nr.	Omschrijving beleid/actie	2022-2023	2024	Budget
1	Communicatie en participatie <ul style="list-style-type: none"> o Nieuwsbrief o Duurzaamheidskrant o Website 	x	x	€50.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
2	Integraal werken projectgroep Duurzaam Heemstede <ul style="list-style-type: none"> o Programmamanagement o Monitoren o Rapporteren 	x	x	€200.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
3	Vaste abonnementen Heemstede Duurzaam <ul style="list-style-type: none"> o Duurzaam bouwloket o Operatie Steenbreek o Klimaatverbond 	x	x	Bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam €8.000 voor 2023 €5.000 €1.000

ENERGIETRANSITIE

*Lagere energiekosten en meer
comfort in huis*

4. Routekaart en Uitvoeringsprogramma Energietransitie

4.1 Ambities en doelstellingen Nota Duurzaam Heemstede 2020-2024

Ambitie

De gemeente Heemstede streeft naar een klimaatneutraal Heemstede in 2040 en een aardgasloos Heemstede in 2050.

- tussendoel 2030: 49% minder uitstoot broeikasgassen ten opzichte van 1990

Subdoelen

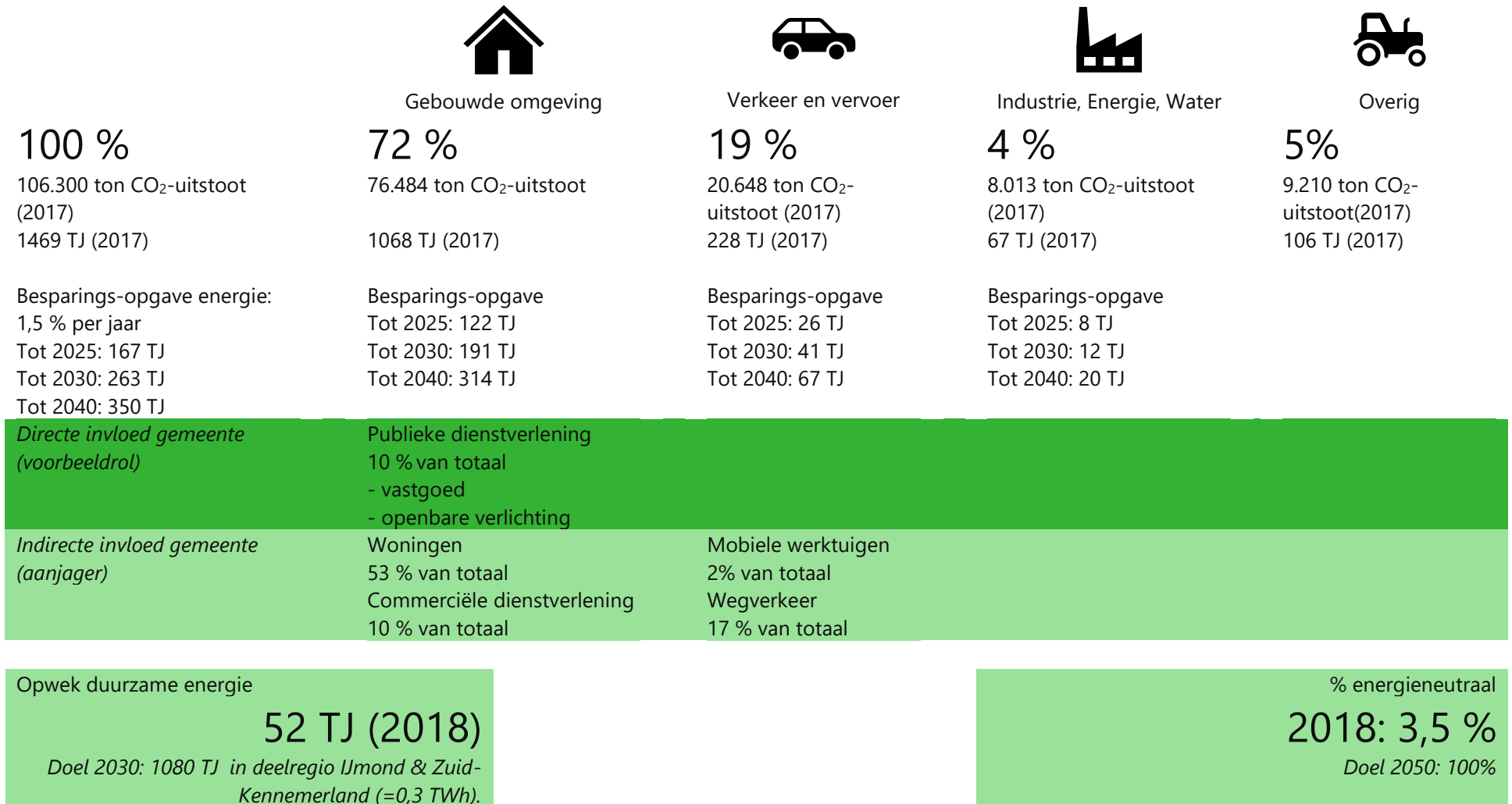
- 2030: gemeentelijke organisatie, inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen, energieneutraal
- Opwekken duurzame energie
Heemstede is onderdeel van de regio Noord-Holland Zuid en vult zo goed als mogelijk de opgave lokaal in.
- 1,5 % energie besparen per jaar

4.2 Stakeholders

- Gemeentelijke organisatie: beleidsmedewerkers, projectleiders, het college en de gemeenteraad
- Inwoners en ondernemers van Heemstede
- Duurzaam Bouwloket
- Coöperatie HeemSteeds Duurzamer
- Coöperatie Zon op Heemstede
- Omgevingsdienst IJmond
- Woningcorporaties Elan en Pre Wonen
- Diverse maatschappelijke organisaties

4.3 Opgave energietransitie in beeld: CO₂-uitstoot en energieverbruik

Overzicht op basis van de meest recente beschikbare data in de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat

4.4 Toelichting op opgave

Om de CO₂-uitstoot te reduceren moet onder andere het energieverbruik in Heemstede worden teruggedrongen. De grootste opgaven op gebied van energiebesparing liggen voor Heemstede bij het verduurzamen van de gebouwde omgeving en mobiliteit. Woningen zorgen voor meer dan de helft van het energieverbruik in de gemeente. Om echt stappen te maken bij het besparen van het elektriciteits- en gasverbruik (doelstelling: 1,5% energiebesparing per jaar) stimuleert de gemeente woningeigenaren en huurders om energie te besparen middels technische maatregelen en gedragsverandering. De gemeente vervult een voorbeeldrol door zelf energie te besparen door gemeentelijk vastgoed en openbare verlichting te verduurzamen.

Daarnaast wil de gemeente Heemstede in 2050 aardgasvrij zijn. Heemstede kent weinig nieuwbouw, waardoor hele aardgasvrije wijken lastig te realiseren zijn. Naar aanleiding van de Transitievisie Warmte zal nader onderzoek naar de mogelijkheden voor een aardgasvrij Heemstede plaatsvinden. De verwachting is dat pas in de toekomst hele wijken van het gas af gaan en op die manier een grote bijdrage leveren aan een aardgasvrij Heemstede.

Een minstens net zo grote opgave ligt in het opwekken van duurzame energie. In 2018 werd 3,5% van de verbruikte energie binnen Heemstede opgewekt; in 2050 willen we dat dat 100% is. De opgave tot en met 2030 is uitgewerkt in de RES NHZ Zuid-Kennemerland. De routekaart voor verduurzaming van mobiliteit is in hoofdstuk 5 uitgewerkt

4.5 Routekaart energietransitie

De routekaart is tot stand gekomen op basis van de doelstellingen uit de Nota Duurzaamheid 2020-2024 en de stand van zaken voorafgaand aan het opstellen van de Nota. De routekaart geeft inzicht in hoe de ambities op het thema energietransitie op de lange termijn gerealiseerd worden, door ze te concretiseren naar sub- en tussendoelen. Daarbij zijn de doelstellingen zo veel mogelijk gekwantificeerd, zodat de opgave door de tijd heen helder is.

Voor het kwantificeren van een aantal doelstellingen geldt dat deze moeten worden uitgedrukt in de juiste eenheden:

- Energie wordt uitgedrukt in terajoules: TJ
- CO₂ in massa wordt uitgedrukt in ton (1000kg)
- Elektrische energie wordt uitgedrukt megawattuur: MWh

Tussendoelen zijn bepaald op de besparings- of reductieopgave die zijn opgenomen in de Nota. Indien dit niet mogelijk zijn andere beleidstukken of wet en regelgeving gebruikt. Te weten:

- Regionale Energiestrategie 1.0 Noord-Holland Zuid
- Visie en Plan van aanpak Verduurzamingsopgave gemeentelijk vastgoed Heemstede
- Beleidsplan openbare verlichting

Routekaart Energietransitie	Stand van zaken 2019	2025	2030	2040	2050
106.300 ton CO₂ uitstoot in 1990		55% minder uitstoot broeikasgassen t.o.v. 1990			Energieneutraal en aardgasvrij in 2050
	91.300 ton uitstoot CO ₂		47.745 ton uitstoot CO ₂		Geen uitstoot CO ₂
<i>Opwekken duurzame energie</i>	60 TJ duurzaam opgewekte energie	2022: RES 2.0 2023: 20% van de regionale ambitie gerealiseerd: 216 TJ	RES Noord-Holland-Zuid: 2,7 TWh opwekken. Deelregio IJmond Zuid-Kennemerland 0,3 TWh (=1080 TJ) opwekken.		
<i>1,5 % energie besparen per jaar</i>	1396 TJ energieverbruik in Heemstede	Energieverbruik verlagen tot 1302 TJ Alle kantoren in Nederland hebben vanaf 2023 minimaal label C.	Energieverbruik verlagen tot 1207 TJ Woningen: gemiddeld isolatieniveau B in Heemstede	Energieverbruik verlagen tot 1038 TJ	Energieverbruik verlagen tot 892 TJ
<i>Aardgasvrij & warmtetransitie</i>		Vervolg op onderzoek restwarmte WRK voor vier wijken	20% van de woningvoorraad is aardgasvrij		Heemstede is aardgasvrij
<i>Gemeentelijke organisatie</i>	11,4 TJ netto energieverbruik		6,0 TJ netto energieverbruik		2050: Gemeentelijke organisatie, inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen, energieneutraal: <u>0 TJ netto energieverbruik</u>
<i>Vastgoed</i>	Gemeentelijk vastgoed: 9 van 41 gebouwen ≥ label A	2023: Gemeentelijke gebouwen met hoofdfunctie kantoor (> 100 m ²) hebben Energielabel C	Alle gemeentelijke gebouwen, inclusief scholen zijn verduurzaamd energielabel A.		
<i>Openbare verlichting</i>	Energieverbruik 2018 openbare verlichting: 820 MWh per jaar (12% besparing t.o.v. 2013)		50% energiebesparing in 2030 t.o.v. 2013.		

4.6 Uitvoeringsprogramma energietransitie

De opgave is helder. De meeste winst is te behalen bij het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Daarom zetten wij de aankomende twee jaar in op het verduurzamen van woningen, (overheids)gebouwen en andere publieke voorzieningen. Daarnaast gaan we aan de slag met het opwekken van duurzame energie en doen we onderzoek naar warmtebronnen ter vervanging van aardgas. Dit resulteert in het onderstaande Uitvoeringsprogramma met de volgende verdeling:

- 1.a t/m d: Reduceren gemeentelijk energieverbruik & verduurzamen gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed
- 2. a t/m c: Verduurzamen woningen
- 3. a en b: Opwekken duurzame energie
- 4 a en b: Beleid op wonen

Nr.	Omschrijving beleid/actie	Subdoel	2022-2023	2024	Budget
1.a	Verduurzamen gemeentelijk vastgoed <i>Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed tot energielabel A is een landelijke verplichting. Gemeente Heemstede gaat met uitvoering van het Beleid Toekomst Heemstede onroerend goed portefeuille verder dan dat en streeft naar energieneutraal vastgoed.</i>	<i>Gemeentelijke organisatie inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen energieneutraal</i>	x	x	Budget binnen beleidsveld, maar exclusief klimaatadaptief en circulair bouwen.
1.b	Verduurzamen maatschappelijk vastgoed <i>Naast het gemeentelijk vastgoed bestaat er vastgoed waarvan de gemeente niet direct eigenaar is, maar dat wel de publieke zaak dient. Het gaat hierbij om gebouwen van zorginstellingen</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Stimuleren en ondersteunen Green deal Zorg voor de instellingen: De Hartekamp Groep, De Burghave en SEIN 	<i>Gemeentelijke organisatie inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen energieneutraal</i>	x	x	Budget binnen overeenkomst Omgevingsdienst IJmond

1.c	<p>Uitvoeren Integraal Huisvestingsplan (IHP) basisscholen 2019-2039 <i>Nieuwbouw of renovatie van 10 basisscholen. De schoolgebouwen zullen allen voldoen aan BENG, Frisse scholen klasse B en het Bouwbesluit. Voor de scholen die in het tijdvak 2019-2025 gepland staan is ENG/gasloos uitgangspunt. Dit uitgangspunt zal ook voor de andere scholen gelden maar dit is nog niet meegenomen in de financiering. Start schoolrenovatie eerste school verwacht in 2022-2023.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> o Organiseren kennis voor het beoordelen van plannen van eisen o Beoordelen plannen van eisen sturen op circulair en klimaatadaptief <p><i>We gaan met de scholen die niet zijn opgenomen in het IHP (Haemstede-Barger Mavo en Atheneum College Hageveld) in gesprek over verduurzaming met als doel afstemming tussen het MJOP en de planning van levensverlengde renovatie gericht op het behalen van de ambities en met oog voor ieders verantwoordelijkheid.</i></p>	<p><i>Gemeentelijke organisatie inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen energieneutraal</i></p>	x	x	<p>Budget binnen beleidsveld</p> <p>En €20.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam</p> <p>Adviseren en controleren duurzaamheidseisen in plan van eisen</p>
1.e	<p>Opstellen Duurzame Meerjarenonderhoudsplanningen (DMJOP's) sportparken</p> <ul style="list-style-type: none"> o 2023: Sportpark en sportcentrum Groenendaal 		x		<p>Budget binnen beleidsveld</p>
1.f	<p>Advisering bij uitvoering Meerjarenonderhoudsplanningen (MJOP's). Sportpark HBC en Sportcentrum GSV <i>Stichting Sportpark HBC en Stichting GSV worden gesubsidieerd door de gemeente.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> o Ondersteunen bij uitvoering MJOP's en waar mogelijk duurzaamheid betrekken <p>Onderzoeken mogelijkheid subsidie voor verduurzamen (vastgoed)</p>		x		<p>Budget binnen beleidsveld</p> <p>En €2.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam</p> <p>Adviseren en ondersteunen opstellen DMJOP's</p>
1.g	<p>Lokaal sportakkoord <i>Eén van de vijf pijlers uit het sportakkoord is duurzame en energie neutrale sportaccommodaties. Om sportaccommodaties te verduurzamen wordt ingezet op:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> o Realiseren van energiebesparende maatregelen o Verlagen gebruik milieubelastende materialen (single use plastics) 	<p><i>1,5% energie besparen / opwekken duurzame energie</i></p>	x	x	<p>Budget vanuit het rijk €80.000 voor 3 jaar</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Reduceren afval ○ Realiseren eigen opwek energie voor eigen of breder gebruik 				
1.h	<p>Energiebesparingsakkoord Noord-Holland</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Handhaven C-label bij kantoren > 100m2 vanaf 2022 ○ Stimuleren ondernemers verduurzamen (40 energiescans) 	<i>1,5% energie besparen per jaar</i>	x	x	Budget binnen overeenkomst Omgevingsdienst IJmond En €15.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Voor het aanbieden van energiescans ondernemers
1.i	<p>Uitvoeren Beleid openbare verlichting</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inclusief versnelde uitvoering verLEDding tot 2023 ○ Bijstelling van beleidsplan in 2023 	<i>Gemeentelijke organisatie inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen energieneutraal</i>	x		Budget binnen beleidsveld
1.d	<p>VerLEDding sportpark Groenendaal</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ RCH Pinguïns in 2022 ○ Na 2022 rest van het sportpark 	<i>1,5% energie besparen</i>	x	x	Budget binnen beleidsveld 110.00 voor verLEDding RCH Pinguïns 250.000 voor verLEDding overig sportpark
2.a	<p>Uitvoeren Transitievisie warmte Heemstede</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inzichtelijk maken van duurzaamheidsinitiatieven van inwoners via een nieuw te ontwerpen gemeentesysteem ○ Onderzoek naar ondersteuning kleinschalige wijkinitiatieven door middel van een interactieve tool 	<i>Heemstede aardgasvrij</i>	x	x	€ 30.000 budget bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Onderzoek en ondersteuning duurzame initiatieven

2.b	Restwarmte uit waterleiding (WRK) vervolg <i>Dit draagt bij aan het bronnenonderzoek. Regionaal en landelijk wordt ook onderzoek uitgevoerd naar alternatieve warmtebronnen voor aardgas.</i>	<i>Heemstede aardgasvrij</i>	x		€30.000 Budget uit bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
2.c	Verduurzamen woningen <i>Inwoners stimuleren energiebesparende maatregelen te nemen.</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Uitvoeren Regionale EnergiebespaarProgramma (REP) ○ Regeling Reductie Energiegebruik Wonen (RREW) ○ Extra inzetten verduurzamen huurwoningen voor minima inkomen 	<i>1,5% energie besparen per jaar</i>	x		€ 10.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Voor sociale energie-transitie minima <i>€300.000 rijkssubsidie RREW</i> <i>€70.000 REP-financiering uit 2019, 2020, 2021 resteert voor 2022</i>
3.a	Opstellen Regionale EnergieStrategie 2.0 (RES) <i>Dit is een iteratief proces waarbij tot en met 2023 gewerkt wordt aan de RES 2.0 versie.</i>	<i>Opwekken duurzame energie</i>	x	x	Vanuit Klimaatwet en RES programma Noord-Holland Zuid
3.b	Uitvoeren Regionale Energiestrategie 1.0 (RES) <i>Onderzoeken, stimuleren en realiseren van zon op parkeren en zon op grote daken.</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ontwerpen en realiseren zon op parkeerterrein sportpark Groenendaal ○ Stimuleren en realiseren zon op bedrijfsdaken 	<i>Opwekken duurzame energie</i>	x		€30.000 uit bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Faciliteren en ontwerpen Zon op parkeerterrein sportpark Groenendaal €10.000 Onderzoeken, faciliteren en stimuleren opwekken zonne-energie.
4.a	Duurzaamheidsopgave opnemen in het regionaal woonakkoord	<i>1,5% energie besparen & Heemstede aardgasvrij</i>	x		Budget binnen beleidsveld
4.b	Visie op verduurzamen bestaande bouw <ul style="list-style-type: none"> ○ Woonvisie ○ Prestatieafspraken 	<i>1,5% energie besparen & Heemstede aardgasvrij</i>	x	x	Budget binnen beleidsveld

CIRCULAIR

*Minder afval en meer
hergebruik*

5. Routekaart en Uitvoeringsprogramma Circulaire economie

5.1 Ambities en doelstellingen Nota Duurzaam Heemstede 2020-2024

Ambitie

Heemstede circulair in 2050

Subdoelen

Afval

- 2020: tot 75% afvalscheiding en maximaal 100 kg restafval per inwoner
- 2025: maximaal 30 kg restafval per inwoner

Circulair/Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

- Op regionaal niveau in 2030 nagenoeg alle projecten circulair aanbesteden
- Opstellen actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2025

5.2 Stakeholders

- Gemeentelijke organisatie: beleidsmedewerkers, projectleiders, het college en de gemeenteraad
- Metropool Regio Amsterdam werkgroep circulair inkopen en opdrachtgeverschap
- Meerlanden
- Lokale ondernemers onder andere BIZ Raadhuisstraat Binnenweg
- Inwoners

5.3 Opgave in beeld: Circulair Heemstede

Gemeentelijke organisatie

Afval

Circulaire gebouwen

Circulair ondernemen/ bedrijfsleven

<i>Directe invloed gemeente (voorbeeldrol)</i>	<p>Circulair inkopen (meetmethode MRA): 2022: 10% 2025: 50% 2030: 100%</p> <p>Facilitaire dienst</p> <p>Circulair beheer openbare ruimte</p>	<p>Afvalbeleid Stand 2019: 175 kg restafval p.p./jaar Doelstelling: 2020: 100 kg 2025: 30 kg</p> <p>Eigen afvalstromen beperken</p>	<p>Gemeentelijk vastgoed / DMJOP</p>	
<i>Indirecte invloed gemeente (aanjager)</i>		<p>Bewustwording/ educatie, afvalreductie</p> <p>Zwerfafval tegengaan</p> <p>Hoogwaardig hergebruik bedrijfsafval</p>	<p>Vergunningen</p>	<p>Circulaire initiatieven ondersteunen en zichtbaar maken</p> <p>Aanjagen aansluiting onderwijs / arbeidsmarkt</p>

5.4 Toelichting op opgave

De circulaire economie is als geheel in Heemstede moeilijk te meten. Landelijk wordt gewerkt aan een programma om de mate van circulariteit te meten. Hierdoor is het niet mogelijk om de totale opgave voor een circulaire economie in kaart te brengen. Tot dat een landelijk systeem gereed is kunnen slechts een aantal onderdelen van een circulaire economie worden gemonitord. Op basis hiervan brengen we de opgave in beeld.

Een circulaire economie draait om het duurzame hergebruik van grondstoffen en materialen. De basis voor het hergebruik is het inzamelen en scheiden van afvalstromen. Voor Heemstede geldt dat er veel winst is te behalen wat betreft de hoeveelheid huishoudelijk restafval per inwoner en de mate van afvalscheiding. Daaruit blijkt dat de hoeveelheid restafval in Heemstede groot is, veel hoger dan gemiddeld in Nederland. Er ligt een uitdaging om de hoeveelheid restafval terug te brengen van 175 kg in 2019 tot 30 kg per inwoner in 2025, de landelijke doelstelling die Heemstede heeft onderschreven. De doelstelling om in 2020 maximaal 100 kg restafval per inwoner te produceren is niet behaald. Meerlanden heeft een prognose opgesteld dat, als er niks veranderd aan de huidige manier van inzameling, er in 2025 tussen de 160 en 170kg restafval per persoon per jaar wordt opgehaald. Indien er op korte termijn een systeemverandering plaatsvindt kan het restafval tot ongeveer 60 tot 70kg worden teruggedrongen. In potentie levert dit een 1480 ton CO₂ per jaar op.

Daarnaast vervult de gemeente een voorbeeldrol voor bedrijven door zo veel mogelijk circulair in te kopen. Op dit moment is het niet bekend hoeveel de gemeente Heemstede in percentages circulair inkoopt. Wel is het actieplan MVI uitgevoerd. Hoewel

er in samenwerking met de MRA een meetmethodiek voor het meten voor circulair inkopen is ontwikkeld, is deze nog niet geïmplementeerd. Zaak is om deze methodiek zo snel mogelijk te implementeren, zodat we zicht hebben op onze inspanning en kunnen beoordelen of we hier elk jaar aan voldoen. Zoals eerder aangegeven is het hergebruik van materialen de motor van een circulaire economie. Naast de inzet op het reduceren van het huishoudelijk restafval middels afvalscheiding, is er een opgave om deze afvalstromen daadwerkelijk weer hoogwaardig te gebruiken. Deze opgave is niet in cijfers uit te drukken, maar is er wel. Daarom zet Heemstede ook in op circulaire initiatieven van ondernemers die hier aan bijdrage.

5.5 Routekaart circulaire economie

De routekaart is tot stand gekomen op basis van de doelstellingen uit de Nota Duurzaamheid 2020-2024 en de stand van zaken voorafgaand aan het opstellen van de Nota. De routekaart geeft inzicht in hoe de ambities op het thema Circulaire economie op de lange termijn gerealiseerd worden, door ze te concretiseren naar sub- en tussendoelen.

Daarbij zijn de doelstellingen zo veel mogelijk gekwantificeerd, zodat de opgave door de tijd heen helder is. Omdat de circulaire economie als geheel nog niet meetbaar is, is alleen daar waar we invloed op hebben opgenomen in de routekaart. Als er beter zicht is op de opgave van een circulaire economie, wordt de routekaart hierop aangepast. Tussendoelen in de routekaart zijn bepaald op de besparings- of reductieopgave die zijn opgenomen in de Nota. Waar mogelijk zijn deze aangevuld met ambities uit andere beleidstukken of wet en regelgeving. Te weten:

- MRA Intentieverklaring Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap

Routekaart Circulaire economie	Stand van zaken 2019	2022	2025	2030	2050
	Heemstede circulair in 2050				
<i>Afval</i>					
<i>Terugdringen huishoudelijk restafval</i>	175 kg restafval per inwoner per jaar	Duurzaam grondstoffenbeleid met inzet op VANG-doelstellingen	30 kg restafval per inwoner per jaar		0 kg restafval per inwoner per jaar
<i>Scheidingspercentages</i>					
Circulair inkopen		Minimaal 20% circulair inkopen	Minimaal 50% circulair inkopen	100% circulair inkopen	
		Opstellen actieplan circulair inkopen			
Circulair ondernemen		Opstellen economisch actieplan			

5.6 Uitvoeringsprogramma circulaire economie

Hoewel de totale opgave voor een circulair Heemstede nog niet in beeld te brengen is, zetten we in op datgene wat wel te meten is. Daarom gaan we aankomende jaren aan de slag met het reduceren van het restafval en het aanjagen van een circulaire economie. Dit resulteert in het volgende Uitvoeringsprogramma bestaand uit de volgende onderdelen:

- 1. a en b: Circulair en Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
- 2. a en b: Grondstoffenbeleid en reduceren restafval
- 3: Samenwerking met ondernemers

Nr.	Omschrijving beleid/actie	Subdoel	2022-2023	2024	Budget
1.a	Organisatie inrichten op (Circulair) en Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. <i>Dit doen we in samenwerking met Stichting Rijk.</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inkooppakketten kiezen/ opstellen actieplan ○ Integreren met inkoopbeleid ○ Meten % circulaire inkoop ○ Organiseren vakkennis duurzaamheidseisen inkoop 	<i>Circulair/ Maatschappelijk verantwoord aanbesteden</i>	x	x	€25.000 uit bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
1.b	Evaluatie resultaten Social Return On Investment (SROI) <i>Aansluitend bij actuele ontwikkelingen/activiteiten.</i>	<i>Circulair/ Maatschappelijk verantwoord aanbesteden</i>	x	x	Budget binnen beleidsveld
2.a	Duurzaam grondstoffenbeleid (afval) inzet op VANG-doelstelling <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Invoeren duurzaam inzamelen afval aansluitend bij landelijke doelstellingen</i> ○ <i>Verbeteren capaciteit en communicatie m.b.t. inzameling grondstoffen.</i> 	<i>2025: maximaal 30kg restafval per inwoner</i>	x		Budget binnen beleidsveld
2.b	Verbeteren samenwerking afvalketen Meerlanden <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Contracten voor textielsortering en verwerking af te stemmen op een model van lokale en regionale samenwerking</i> 	<i>2025: maximaal 30kg restafval per inwoner</i>	x	x	Budget binnen beleidsveld
3	Inzetten op stimuleren circulariteit bij ondernemers <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Verkennen en stimuleren mogelijkheid 'white label' vuilniswagen: één vuilniswagen voor alle ondernemers</i> ○ <i>Verkennen en stimuleren van tegen gaan van voedselverspilling.</i> 	<i>Heemstede circulair in 2050</i>	x		€15.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam

ECOLOGIE

*Meer groen rondom huis,
bedrijf en in de buurt*

6. Routekaart en Uitvoeringsprogramma Ecologie

6.1 Ambities en doelstellingen Nota Duurzaam Heemstede 2020-2024

Ambitie

Behoud en zo mogelijk versterken van de biologische diversiteit, het duurzame gebruik en de bescherming van waardevolle cultuurlandschappen.

De definitieve ambitie wordt in 2020 bepaald bij het opstellen van een nieuw Groenbeheerplan.*

Subdoelen

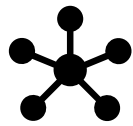
- Biodiversiteit behouden en vergroten
- Kwalitatief en kwantitatief verbeteren van het groen en de bomenstand in de gemeente
- Versterken ecologische waarden van oevers, water en land
- Behoud en het zo mogelijk versterken van de recreatieve, de educatieve en de belevingswaarde van natuur en landschap.

*Ambitie Nota Ecologie: "Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering"

6.2 Stakeholders

- Stichting Landschap Noord-Holland
- Stichting MEERgroen
- Natuurverenigingen (bijenvrienden, vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en Stichting Vrienden van het wandelbos)
- Lokale moestuinverenigingen
- Provincie Noord-Holland
- Hoogheemraadschap van Rijnland

6.3 Opgave in beeld: Beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit

**Ecologische
verbindingen**

Groengebieden

Watergangen

**Openbaar
groen**

**Openbare
ruimte**

Particulier groen

**Sociale
verbinding**

<i>Directe invloed gemeente (voorbeeldrol)</i>	Versterken en realiseren ecologische verbindingen	Versterken groengebieden met betrekking tot ecologisch beheer en inrichting	Versterken watergangen met betrekking tot ecologisch beheer en verbinding	Verhogen natuurkwaliteit van openbaar groen	Werken naar meer groen, minder grijs in de openbare ruimte	Bestendigen samenwerking met maatschappelijk middenveld en optimalisatie verbinding groen in ruimtelijke processen
<i>Indirecte invloed gemeente (aanjager)</i>		Regulatie toenemende recreatiedruk met zoning			Stimuleer 'vergroenen' van particuliere tuinen en huizen	

6.4 Toelichting op opgave

Voortgang op het thema ecologie is lastig te monitoren zeker op de korte termijn. Meer of minder is niet altijd beter, het thema vraagt vaak om gerichte aanpak. In de Nota Ecologie ingezet op zeven thema's, ook wel verbindingen genoemd, voor het Heemsteeds natuurbeleid: Ecologische verbindingen, Groengebieden, Watergangen, Openbaar groen, Openbare ruimte, Particulier groen en sociale verbinding.

Op dit moment kennen bermen en oevers veelal een intensief gazonbeheer, dat bijdraagt aan het nette groene imago van Heemstede. Wel is een opkomst te zien in ecologisch oever- en bermbeheer. Het Groenbeleidsplan uit 2014 heeft de ambitie om het principe van geschoren gras, opgesnoeide bomen, hagen en solitaire heesters te beperken. Natuurvriendelijke oevers en bloembermen zijn steeds meer onderdeel van het Heemsteeds beeld. Dit beeld wordt in Heemstede bepaald door een combinatie van natuurontwikkelingsgebieden met een hoge belevingswaarde.

In het groenbeleidsplan is sprake van een laanstructuur van bomen op gemeentelijk en wijkniveau. Deze laanstructuur biedt een goede basis voor de verbinding van groengebieden voor vogels, insecten en vleermuizen. Groene ruime tuinen vervullen hun ecologische functie, met name in het noorden van Heemstede.

De ecologische functie van de buitenplaatsen is ook zichtbaar, met de rust en ruimte die zij bieden. Hotspots met zogenaamde rode lijst en beschermde soorten zijn te vinden in het Wandelbos Groenendaal, als ook bij Het Oude Slot en park Meermond. Het versterken van natuurwaarden een belangrijk uitgangspunt in beheerplannen van deze gebieden.

Via het beleidsplan wordt op een structurele wijze gewerkt aan het beschermen en bevorderen van flora en fauna in Heemstede. De ambitie voor het thema ecologie is vastgelegd in de Nota Ecologie. 'Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering'. In de Nota Ecologie is een uitvoeringsprogramma opgenomen met daarin de concrete stappen voor de periode 2021-2024, dat aansluit bij de zeven 'verbindingen'.

6.5 Routekaart ecologie

De ambitie opgenomen in de Nota Duurzaam Heemstede geldt niet voor een langere termijn. Het gaat om het continueren en de inzet op het thema Ecologie. De routekaart is daarom tot stand gekomen op basis van de doelstellingen uit de Nota Ecologie. De routekaart geeft, anders dan op de thema's energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit inzicht in wat er de komende jaren gebeurt op het gebied van ecologie. Voor deze routekaart ecologie (en ook voor klimaatadaptatie) is geen statisch eindpunt. Op dit thema herzien we elke vijf jaar de opgave(n) en passen de acties in de routekaart daarop aan. Voor de jaren 2022 en 2023 is in beeld gebracht wat er moet gebeuren om te werken aan de zeven verbindingen.

Routekaart Ecologie	Vanaf 2021	Vanaf 2022	Vanaf 2023	Vanaf 2024*
	Onderzoek mogelijkheden natuurvriendelijke oevers	Opstellen Groen Programma van Eisen	Verkennend onderzoek onderwaterecologie	
	Start onderzoek beschermde vleermuizen & vogels in stedelijk gebied	Verkennen mogelijkheden natuurverbinding Herenweg <i>Start in 2022</i>	Verkennen koppelkansen biodiversiteit bij infrastructurele projecten	
	Update Groenbeleidsplan	Aanzet activiteit / workshop/gastlessen in relatie tot biodiversiteit <i>Start in 2022</i>		
	Omvormen bermen naar ecologisch beheer <i>Loopt door in volgende jaren</i>	Wijkgerichte aanpak vermindering verstening particuliere grond <i>Start in 2022</i>		
		Verkennen optimalisatiekansen samenwerking gemeente en vrijwilligers <i>Start in 2022</i>		

*Vanaf 2024 worden de reeds opgezette projecten en ingezette acties gecontinueerd en wordt de routekaart aangevuld met nieuwe ontwikkelingen als deze er zijn

6.6 Uitvoeringsprogramma ecologie

We zetten de aankomende jaren in op de zeven thema's uit de nota ecologie: Ecologische verbindingen, Groengebieden, Watergangen,

Openbaar groen, Openbare ruimte, Particulier groen en sociale verbinding. Dit heeft geleid tot het volgende Uitvoeringsprogramma.

Nr.	Omschrijving beleid/actie	Subdoel	2022-2023	2024	Budget
1	Maatregelenplan ecologie 2022-2025 opstellen <ul style="list-style-type: none"> ○ Onderzoeksgelden inzichtelijk maken ○ Maatregelenplan vaststellen ○ Migratiemogelijkheden inbeeld brengen voor versterken en verder verbinden natuurareaal ○ Uitbreiding NNN onderzoeken 	<i>Het beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x		Budget binnen beleidsveld Alleen voor 2022 is budget vrij gemaakt.
2	Updaten Groenbeleidsplan met nadruk op implementatie ecologie	<i>Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x		Budget binnen beleidsveld
3	Opstellen Beheerplan natuurvriendelijke oevers en vervolgens uitvoering	<i>Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x		Budget binnen beleidsveld
4	Verhogen areaal voor vlinders en bijen <i>In 2020 beheerafspraken bloemenbermen opstellen als onderdeel van de update van het ecologisch beleid.</i>	<i>Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x	x	€7.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Voor communicatie en kaartmateriaal

5	<p>Verordening beheer (EU)-exoten</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Implementeren Eu-verordening 	<i>Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x	x	€3.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
6	<p>Volgen ontwikkelingen soortbescherming en natuurbeschermingsmaatregelen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Shift van soortbescherming naar gebiedsbescherming</i> 	<i>Het verder beschermen en verbeteren van natuurwaarden, ecologie en biodiversiteit door te verbinden in beleid, organisatie en uitvoering</i>	x	x	
7	<p>Natuur en Milieu Educatie</p> <p><i>Om beleidsdoelen te bereiken wordt ook natuur- en milieu educatie (NME) ingezet. NME draagt bij aan bewustwording onder met name jongeren</i></p>		x	x	€25.000 Bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam Doorontwikkeling NME op Kinderboerderij

KLIMAATADAPTATIE

Goed voorbereid zijn op extreme neerslag, hitte en droogte

7. Routekaart en Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

7.1 Ambities en doelstellingen Nota Duurzaam Heemstede 2020-2024

Ambitie *

Heemstede in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust

Subdoelen

- 2020: afronden stresstest en uitvoeren risicodialoog
- 2020: opstellen uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie om klimaatadaptief te handelen

* De route hier naar toe ligt niet vast. Inzichten en ontwikkelingen veranderen en klimaatscenario's worden aangepast. Dat betekent dat de koers af en toe bijgesteld moet worden. Iedere 5 jaar wordt er een nieuwe stresstest uitgevoerd met de op dat moment vigerende modellen. In de tussentijd wordt er steeds gekeken naar de meest robuuste oplossingen en de laatste ontwikkelingen op de markt om hetgeen op ons afkomt het hoofd te kunnen bieden. Dit alles doen we samen met onze inwoners en belanghebbenden. Daarbij horen extra subdoelen:

- Inwoners en belanghebbenden informeren en zelfredzaam maken
- Het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte
- Het stimuleren van het klimaatadaptieve inrichting van private gronden door middel van communicatie en informatie

7.2 Stakeholders

- Omliggende gemeenten
- Hoogheemraadschap van Rijnland
- Provincie Noord-Holland
- Metropool Regio Amsterdam (MRA)
- Veiligheidsregio
- Inwoners
- Zorginstellingen
- Woningbouwcorporaties
- GGD

7.3 Opgave in beeld voor klimaatadaptatie

Droogte

Hitte

Wateroverlast

**Risico
overstroming**

*Directe invloed
gemeente
(voorbeeldrol)*

Opslaan en
vasthouden
van water

Ruimte maken
voor bomen
voor
bestrijding
hittestress

Afvoeren van
water

*Indirecte
invloed
gemeente
(aanjager)*

Stimuleren en
communiceren
van en over
maatregelen
naar inwoners

Stimuleren en
communiceren
van en over
maatregelen
naar inwoners

Stimuleren en
communiceren
van en over
maatregelen
naar inwoners

Gesprekken
met
stakeholders

7.4 Toelichting op opgave

Door klimaatverandering worden winters natter, de zomers droger, stijgt de gemiddelde temperatuur en neemt de kans op overstroming toe. De gemeenten Bloemendaal en Heemstede hebben gezamenlijk stresstesten uitgevoerd op de onderwerpen hitte, droogte, wateroverlast en overstroming volgens de richtlijnen van de DPRA (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie).

Beoogd effect De klimaatadaptatiestrategie geeft de keuzes weer die Heemstede maakt voor klimaatadaptatie. Subdoelen hierbij zijn:

- Invulling geven aan de ambitie klimaatbestendig in 2050;
- Opstellen klimaatgerichte criteria als basis voor ontwerprichtlijnen;
- Afbakenen rol gemeente bij klimaatbestendig inrichten;
- Bepalen van uitvoeringsmaatregelen op basis van de knelpunten, ambitie en rol gemeente.

De trends van klimaatverandering zijn eenduidig, maar nieuwe wetenschappelijke inzichten volgen elkaar snel op. Daar zit een onzekerheidsfactor in. Om deze onzekerheid een plek te geven zijn klimaatscenario's ontworpen, die de bandbreedte van klimaatverandering weergeven. Samengevat zorgen de klimaattrends in Nederland voor de volgende opgave:

Hitte: het wordt warmer. De KNMI-klimaatscenario's uit 2014 geven aan dat de gemiddelde temperatuur in 2050 1-2 °C hoger zal zijn. Hittegolven duren langer en worden heviger, waardoor de gezondheid sterker onder druk komt te staan.

Wateroverlast: de neerslag wordt heviger, er valt méér regen in minder tijd. De riolering alléén kan deze buien niet meer verwerken. Onderzoek door het KNMI en adviesbureau

HKV (2015; 2018) geven aan dat de hoeveelheid neerslag, met dezelfde herhalingstijd, met 10 % is toegenomen vergeleken met onderzoek uit 2004.

Droogte: er komen langere perioden voor zonder neerslag, waardoor de grondwaterspiegel tijdens deze perioden langer daalt en daardoor ook dieper uitzakt. De zomers van 2018, 2019 en 2020 zijn voorbeelden van zeer droge zomers met zeer lage grondwaterstanden

Waterveiligheid: de zeespiegel stijgt. Zonder aanvullende maatregelen bestaat meer kans op overstromingen. Naast dijkversterking is het belangrijk aandacht te hebben voor gevolgbepaling van overstromingen met een doordachte ruimtelijke inrichting en een adequate crisisbeheersing. Anders dan bij de andere klimaattrends is waterveiligheid geen aspect waar de gemeente primaire verantwoordelijkheden heeft. Dit wil niet zeggen dat hier geen aandacht voor is. Het blijft een gespreksonderwerp met andere overheden en met onze inwoners en ondernemers omdat ook zij hierin een rol hebben te vervullen

De berekeningen en de stresstesten hebben laten zien dat Heemstede opgaven heeft met betrekking tot het klimaatbestendig maken van onze gemeenten. Maar de berekeningen laten ook zien dat door onze ligging (vlak bij zee), veel groen en al jarenlang toekomstgericht water- en rioolbeheer er geen acute opgaven zijn. De opgaven die er zijn worden opgelost middels vervangings- en herinrichtingsprojecten en groot onderhoud aan de openbare ruimte.

Daarnaast is onderzoek nodig en moet er over de uitkomsten van de klimaatstresstesten worden gecommuniceerd met onze inwoners,

corporaties, zorginstellingen, nutsbedrijven enzovoort. Daarnaast is goede informatie over wat men zelf kan doen om het eigen terrein of eigen woning klimaatadaptief te maken erg van belang.

Klimaatadaptatie lijkt een moeilijk onderwerp maar het gaat vaak over het net iets anders inrichten van de openbare ruimte zodat de weg net iets anders wordt aangelegd zodat het waterpasseerbaar wordt of het water wegloopt naar een plek waar het geen overlast veroorzaakt, er ruimte wordt gemaakt voor bomen (bestrijding hittestress), verkeersdrempels strategisch worden geplaatst of waterpasseerbaar worden gemaakt en dat bijvoorbeeld pleinen, plantsoenen, sport- of speelterreinen worden ingericht om tijdelijk water te kunnen bergen indien het nodig is.

De routekaart geeft, anders dan op de thema's energietransitie en circulaire economie, inzicht in wat er de komende jaren gebeurt op het gebied van Klimaatadaptatie. Voor de jaren 2022 en 2023 is in beeld gebracht wat er gaat gebeuren tijdens vervangings- en herinrichtingsprojecten en groot onderhoud aan de openbare ruimte.

7.5 Routekaart klimaatadaptatie

De ambitie opgenomen in de Nota Duurzaam Heemstede geldt voor 2050, maar er is niet één manier om daar te komen. Hiervoor moet steeds opnieuw gekeken worden naar de situatie in Heemstede door middel van stresstesten. Beleid en korte termijn ambities zijn opgenomen in verschillende stukken, te weten:

- Strategie en agenda klimaatadaptatie
- Programma water

In het Programma water staat hoe we het klimaatbestendig maken van Heemstede uitbouwen met nieuwe thema's uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, dat we de nieuwste klimaatscenario's blijven volgen en dat we waar nodig aanpassingen blijven doen. Zie Strategie en agenda klimaatadaptatie 2022-2026 en het Programma water 2022-2026

Routekaart Klimaatadaptatie	Vanaf 2021	Vanaf 2022	Vanaf 2023	Vanaf 2024
Rioleringsprojecten	Onderzoek grondwater	Onderzoek grondwater Van Merlenlaan Omgeving Slotlaan Omgeving Ringvaartlaan	Onderzoek grondwater Omgeving Rijnlaan	Onderzoek grondwater Omgeving Linge
Strategie en agenda klimaatadaptatie		Opnemen droogte- en hittestress in groenbeleid en bomenplan Onderzoek mogelijke funderingsschade Verkenning; betrekken soortverschuiving in groenbeleid Opstellen en implementeren richtlijnen klimaatadaptatie in omgevingsplan		
Wegcategoriseringsplan		Johan Wagenaarlaan	César Francklaan Wagnerkade, Heemstedse Dreef tussen de Wagnerkade en de Schouwbroekerbrug	Lanckhorstlaan
Groot onderhoud wegen	Cruquiusweg tussen Wipperplein en Javalaan	Leidsevaartweg-Noord	Herenweg, tussen Koediefslaan en Kerklaan	

7.6 Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie

De situatie in Heemstede wat betreft klimaatadaptatie is gunstig. De opgave wordt meegenomen in al geplande werkzaamheden. In dit Uitvoeringsprogramma zijn niet al deze projecten opgenomen omdat deze al binnen de eigen beleidsvelden zijn opgenomen.

Dit resulteert in het volgende Uitvoeringsprogramma bestaand uit de volgende onderdelen:

- 1. a en 1.b: klimaat adaptief ontwerpen
- 2: bestemmingsplan ondergrond

Nr.	Omschrijving beleid/actie	Subdoel	2022-2023	2024	Budget
1.a	Toepassen ontwerpeisen klimaatadaptieve nieuwbouw	<i>Heemstede klimaatbestendig en waterrobuust</i>	x	x	€5.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
1.b	Implementeren strategie en maatregelenplan klimaatadaptatie <ul style="list-style-type: none"> ○ Klimaatadaptief ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte ○ Regionale stresstest voor binnenduinrand 	<i>Heemstede klimaatbestendig en waterrobuust</i>	x		Budget binnen beleidsveld
2	Onderzoek bestemmingplan ondergrond	<i>Heemstede klimaatbestendig en waterrobuust</i>	x		€10.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam

MOBILITEIT

Slimmer en schoner reizen

8. Routekaart en Uitvoeringsprogramma Duurzame mobiliteit

8.1 Ambities en doelstellingen Nota Duurzaam Heemstede 2020-2024

Ambitie

Duurzame mobiliteit draagt bij aan een klimaatneutraal Heemstede in 2040

Subdoelen

- 2030: duurzame inkoop eigen wagenpark (lichte voertuigen emissieloos, zware voertuigen zoveel mogelijk emissieloos)
- Duurzame inkoop doelgroepenvervoer (zoveel mogelijk emissieloos in 2025, uiterlijk in 2030 zonder emissies)
- Uiterlijk 2030: emissieloos vervoer als voorwaarde bij inkoop van opdrachten
- Faciliteren van publieke laadvoorzieningen voor elektrische voertuigen
- Aanhaken op toekomstige ontwikkelingen op het gebied van Smart Mobility.

8.2 Stakeholders

- Gemeentelijke organisatie: beleidsmedewerkers, projectleiders, het college en de gemeenteraad
- Metropool Regio Amsterdam (MRA) o.a. Green Deal fietsmetropool en MRA-E
- Regionaal Mobiliteitsamenwerking

8.3 Opgave in beeld duurzame mobiliteit

De sector Verkeer en vervoer is goed voor **16%** van het energieverbruik in Heemstede.

Wegverkeer

Gemeentelijke organisatie

Doelgroepen- vervoer

Smart mobility

Directe invloed gemeente (voorbeeldrol)

2030: eigen wagenpark duurzaam inkopen (lichte voertuigen emissieloos, zware voertuigen zoveel mogelijk emissieloos).

Doelgroepen- vervoer:
2025: zoveel mogelijk emissieloos
2030: emissieloos

Emissieloos vervoer als voorwaarde bij inkoop opdrachten

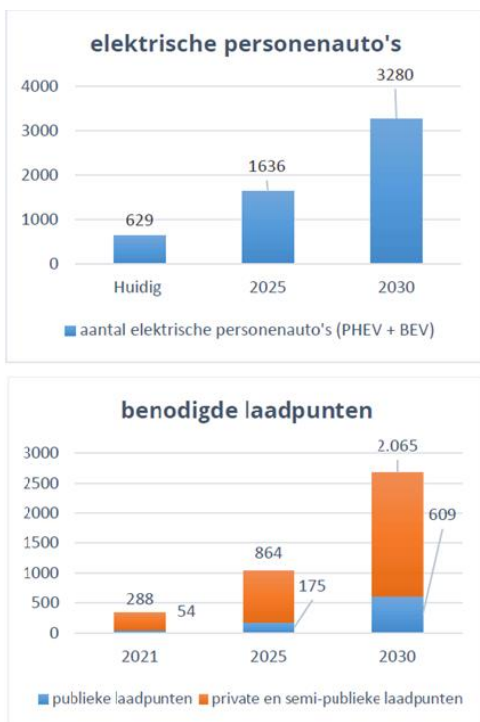
Indirecte invloed gemeente (aanjager)

Faciliteren laadpunten

Regionaal aanhaken bij ontwikkeling in MRA

8.4 Toelichting op opgave

De sector verkeer en vervoer is verantwoordelijk voor bijna één vijfde van de totale CO₂ uitstoot en het energieverbruik binnen de gemeente grenzen van Heemstede. Het verduurzamen van mobiliteit speelt een belangrijke rol in het reduceren van de CO₂ uitstoot en een klimaatneutraal Heemstede. De uitstoot van de sector verkeer en vervoer wordt vooral veroorzaakt door personenvervoer. De opgave om dit vervoer te verduurzamen ligt buiten de invloed van de gemeente. Daarom stimuleert de gemeente verduurzaming van mobiliteit van inwoners en ondernemers, onder andere via het faciliteren van laadpunten voor elektrisch vervoer. De prognose is dat Heemstede 609 publieke laadpunten nodig heeft in 2030 om de verwachte 3280 elektrische auto's te kunnen voorzien van elektriciteit.

In 2019 had Heemstede 27 publieke laadpunten en 37 publieke laadpunten in 2021. Dit is een groei van tien laadpunten in twee jaar tijd. Om in de aankomende vier jaar circa 150 publieke laadpunten te realiseren moet de gemeente in de toekomst een actieve houding innemen voor het plaatsen van laadpunten.

Daarnaast geeft de gemeente Heemstede zelf het goede voorbeeld door de eigen mobiliteit te verduurzamen. De doelstellingen voor het gemeentelijk wagenpark en doelgroepenvervoer zijn helder en meetbaar, maar op het geheel van de opgave maakt het weinig impact. De CO₂ uitstoot van het eigen wagenpark is slechts 0,15% van de totale CO₂ uitstoot van de sector verkeer en vervoer. Op dit moment zijn drie van de vijftien voertuigen emissievrij.

8.5 Routekaart duurzame mobiliteit

De routekaart is tot stand gekomen op basis van de doelstellingen uit de Nota Duurzaamheid 2020-2024 en de stand van zaken voorafgaand aan het opstellen van de Nota. De routekaart geeft inzicht in hoe de ambities op het thema duurzame mobiliteit op de lange termijn gerealiseerd worden, door ze te concretiseren naar sub- en tussendoelen. Daarnaast is er gebruik gemaakt van aanvullende beleidsdocumenten en wet en regelgeving. Te weten:

- Visie publieke laadinfrastructuur
- Bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland 2020-2025

Routekaart Duurzame mobiliteit	Stand van zaken 2019	2025	2030	2040	2050
	20.810 ton CO ₂ uitstoot		11.000 ton CO ₂ uitstoot		Duurzame mobiliteit draagt bij aan een klimaatneutraal Heemstede in 2050
<i>Faciliteren van publieke laadvoorziening voor elektrische voertuigen.</i>	37 publieke laadpunten	175 publieke laadpunten	609 publieke laadpunten		
<i>Gemeentelijke organisatie</i>	20% (3 van de 15) voertuigen zijn emissieloos	Regionaal doelgroepen vervoer zoveel mogelijk emissieloos	Alle lichte voertuigen worden emissieloos ingekocht en zware voertuigen zoveel mogelijk emissieloos		Volledig emissieloos wagenpark
<i>Regionaal aanhaken op toekomstige ontwikkelingen 'smart mobility'</i>	Bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland 2020-2025				Een slim mobiliteitssysteem met geoptimaliseerde verkeersstromen, vervoerscapaciteit en deelmobiliteit.

8.6 Uitvoeringsprogramma duurzame mobiliteit

De gemeente heeft geen grote directe invloed op het terugdringen van CO₂-uitstoot ten gevolge van mobiliteit. Daarom wordt ingezet op het geven van een goed voorbeeld en het indirect stimuleren en faciliteren van duurzame mobiliteit. Dit resulteert in het volgende

Uitvoeringsprogramma bestaat uit de volgende onderdelen:

- 1. a en 1.b : terugdringen CO₂ gemeentelijke organisatie
- 2: Faciliteren duurzame mobiliteit
- 3: Regionaal inzetten op duurzame mobiliteit

Nr.	Omschrijving beleid/actie	Subdoel	2022-2023	2024	Budget
1.a	Onderzoek en beleid opstellen voor interne gemeentelijke mobiliteit <i>wetgeving > 100 werknemers in dienst dan CO₂ 25% lager in 2030 ten opzichte van 2016 en draagt bij aan schonere lucht.</i>	<i>Draagt bij aan CO₂ reductie</i>	x		Budget binnen beleidsveld
1.b	Toekomstverkenning duurzame brandstof voor gemeentelijk wagenpark	<i>Verduurzamen eigen wagenpark</i>	x		Binnen eigen beleidsveld
2	Beleed oplaadpunten uitvoeren <i>Heemstede speelt in op de toekomstige behoefte aan oplaadpunten in de publieke ruimte.</i>	<i>Faciliteren publieke laadvoorzieningen voor elektrische voertuigen</i>	x	x	€30.000 bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam
3.a	Uitvoeren duurzaamheidsmaatregelen zoals opgenomen in bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland <i>In het kader van de Gemeenschappelijke Regeling Bereikbaarheid.</i>	<i>Draagt bij aan CO₂ reductie & Aanhaken regionale ontwikkelingen 'smart mobility'</i>	x	x	Binnen eigen beleidsveld
3.b	Heemstede zet (regionaal) in op het verbeteren van het fietsnetwerk. <i>Heemstede volgt ontwikkelingen Green deal fietsmetropool.</i>	<i>Draagt bij aan CO₂ reductie & Aanhaken regionale ontwikkelingen 'smart mobility'</i>	x	x	Binnen eigen beleidsveld
3.c	Actualiteiten continue volgen van MRA Smart Mobility	<i>Aanhaken ontwikkelingen 'smart mobility'</i>	x	x	Binnen eigen beleidsveld
4.	Ondertekenen Schone Lucht Akkoord (SLA). Acties voor schonere mobiliteit zijn reeds opgenomen in het Regionaal Mobiliteitsprogramma. In beeld brengen wat nodig is om bij te dragen aan het SLA en benutten van de mogelijkheden voor cofinanciering vanuit de Specifieke Uitkering Schone Lucht.		x		Binnen eigen beleidsvelden

9. Financiën Heemstede Duurzaam 2022-2023

9.1 Uitvoeringskosten voor dit tweejarig Uitvoeringsprogramma

Voor het uitvoeren van alle acties en projecten in het Uitvoeringsprogramma is enerzijds budget beschikbaar binnen het beleidsveld zelf en anderzijds is budget opgenomen in dit Uitvoeringsprogramma Heemstede Duurzaam 2022–2023. Het opstellen van dit Uitvoeringsprogramma heeft plaatsgevonden nadat de begroting voor 2022 is opgesteld. Dit betekent dat de benodigde extra budgetten op basis van de raming in het Uitvoeringsprogramma ter zienswijze in december 2021 en ter vaststelling uiterlijk in februari 2022 aan de raad wordt voorgelegd.

Diverse projecten en acties zijn meerjarig en lopen door in het Programma Heemstede Duurzaam. Ook het managen van het programma, het monitoringsysteem, communicatie zowel intern als extern over Heemstede Duurzaam en dergelijke vereisen continuïteit. Om deze continuïteit te borgen is budget nodig zoals uiteengezet in dit uitvoeringsprogramma.

Voor het uitvoeren dit programma voor de komende twee jaar is in totaal € 531.000 nodig en is € 230.000 beschikbaar. Hier is een tekort van **€ 301.000 voor twee jaar**. Voorgesteld wordt dit te onttrekken uit de algemene reserve ten gunste van de bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam. We vragen de raad om een zienswijze over dit voorstel te geven en vervolgens wordt dit verwerkt in een definitief raadsbesluit

Op het moment dat meer duidelijkheid is over de klimaatgelden vanuit de rijksoverheid dan worden deze betrokken bij het programma Heemstede Duurzaamheid. Het is dan tevens mogelijk om voor de langere termijn de

opgave en bijbehorende financiële consequenties in beeld te brengen. Daarnaast zijn we ook alert op andere financiële stromen in de vorm van subsidies vanuit het rijk of de provincie. In 2021 is € 300.000 toegekend voor de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW). Daarnaast is € 20.660 subsidie Extern Advies Warmtetransitie (EAW) toegekend voor datastudies die zijn gedaan voor de transitievisie Warmte. En is in de vorm van cofinanciering vanuit de Provincie Noord-Holland nog tot het eind van 2022 € 70.000 beschikbaar. Dit zijn gelabelde budgetten die volgens de regelingen worden uitgegeven. In december worden nog extra middelen verwacht voor een specifieke aanpak voor energiearmoede. De details hierover zijn op dit moment nog onduidelijk.

9.2 Capaciteit volgens rapport Uitvoeringslasten Klimaatakkoord

Voor het uitvoeren de opgaven opgenomen in het Klimaatakkoord is voor de komende vijf tot tien jaren structureel circa 5,9 fte nodig. In het rapport Uitvoeringslasten Klimaatakkoord zijn ramingen opgenomen voor gemeenten, provincies en waterschappen. Wij hebben deze ramingen getoetst aan de situatie en opgave in Heemstede. Hiervan is een samenvatting gemaakt specifiek voor Heemstede die in de bijlage is opgenomen. We komen voor Heemstede, als we uitgaan van 'zuinige' minimale ramingen, uit op de volgende capaciteit uitgedrukt in fte's:

- 0,1 fte voor het herijken van de RES iedere twee jaar
- 4,7 fte voor uitvoering Klimaattafel Gebouwde Omgeving
- 0,6 fte voor uitvoeren Klimaattafel Mobiliteit
- 0,05 fte voor uitvoeren Klimaattafel Industrie
- 0,2 fte voor uitvoeren Klimaattafel Landbouw en Landgebruik
- 0,25 fte voor uitvoeren Klimaattafel Elektriciteit

(Een uitgebreide toelichting is te lezen in de bijlage)

Er was de verwachting dat er vanuit de rijksoverheid extra geld voor de uitvoering van het Klimaatakkoord beschikbaar zou worden gesteld. Maar door het uitblijven van een nieuw kabinet is dit uitgesteld.

9.3 Huidige middelen beschikbaar gesteld vanuit rijk

In de septembercirculaire heeft de rijksoverheid gelden ter beschikking gesteld voor het uitvoeren van de Regionale Energiestrategieën (RES). Dit budget van € 190.218 is aan de provincie Noord-Holland ter beschikking gesteld voor de RES regio's Noord Holland. En dit is budget voor onder andere het opstellen van de Uitvoeringsagenda RES 1.0 en voor het concretiseren van RES 1.0 projecten. Voor Heemstede kunnen we een deel inzetten voor het project participierend ontwerpen voor Zon op Parkeerterrein Sportpark Groenendaal. Daarnaast is in de september circulaire de volgende tekst opgenomen:

Medeoverheden krijgen naar aanleiding van het Klimaatakkoord veel nieuwe taken op het

terrein van de sectoren gebouwde omgeving, mobiliteit, industrie, landbouw en elektriciteit. De ROB (Raad voor het Openbaar Bestuur) heeft advies uitgebracht over de hoogte van de uitvoeringskosten van deze nieuwe taken voor medeoverheden vanaf 2022. Het kabinet heeft, in afwachting van besluitvorming van het nieuwe kabinet over het advies van de ROB, besloten om in de begroting 2022 in totaal € 72,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de klimaatakkoortaken van gemeenten, ondersteuning van medeoverheden en RES. Dit om te voorkomen dat de uitvoering van het Klimaatakkoord stil komt te vallen. Een deel van dit bedrag zal via de gemeenten lopen. Besluitvorming over de uitkeringsvorm en de verdeelsystematiek vindt later dit jaar plaats. Het is aan een nieuw kabinet om een besluit nemen over de totale uitvoeringskosten voor de periode 2022 tot en met 2024.

Hoe het bedrag van € 72,5 miljoen wordt verdeeld is nog onduidelijk maar het gaat naar alle gemeenten en provincies. Dus naar schatting is dat een gering bedrag voor Heemstede.

De gelden vanuit de klimaatenvelophe zijn voor het uitvoeren van de taken zoals deze zijn opgenomen in het Klimaatakkoord. Hierin zijn de opgaven ecologie, klimaatadaptatie en circulaire economie nauwelijks opgenomen. Binnen deze beleidsvelden is in het 'eigen' vastgestelde of nog vast te stellen beleid rekening gehouden met de benodigde capaciteit en budget. Het rijk is geadviseerd om voor de jaren 2022 tot en met 2024 een algemene uitkering te verstrekken aan gemeenten voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Voor de jaren 2025 tot en met 2030 is geadviseerd dat gemeenten een klimaatplan opstellen als voorwaarde om aanspraak te kunnen maken op klimaatgelden van het rijk.

Inkomsten		Uitgaven	
Budget resterend aan het einde van 2021 in de bestemmingsreserve Heemstede Duurzaam € 130.000 Duurzaamheidsbudget gemeente Heemstede € 100.000 (€ 50.000 per jaar ten laste van de exploitatie)		Advieskosten toetsen Programma's van eisen maatschappelijk vastgoed	€ 22.000
		Onderzoek Warmte uit WRK	€ 30.000
		Regionale energiestrategie (RES)	€ 10.000
		Uitvoering Transitievisie Warmte	€ 30.000
		Sociale energietransitie	€ 10.000
		Energiescans ondernemers	€ 15.000
		Uitvoeren van RES 1.0 (Zon op parkeerterreinen en grote daken)	€ 30.000
		Energietransitie sub totaal	€ 147.000
		Maatschappelijk verantwoord inkopen en opdrachtgeverschap	€ 25.000
		Circulaire economie ondernemers	€ 15.000
		Circulaire economie sub totaal	€ 40.000
		Ecologie	€ 10.000
		Natuur- en milieueducatie kinderboerderij	€ 25.000
		Ecologie sub totaal	€ 35.000
		Klimaatadaptatie ontwerpeisen bij nieuwbouw	€ 5.000
		Bestemmingsplan voor de ondergrond	€ 10.000
		Klimaatadaptatie sub totaal	€ 15.000
		Uitvoeren laadinfrastructuur	€ 30.000
		Duurzame mobiliteit sub totaal	€ 30.000
		Communicatie Heemstede Duurzaam	€ 50.000
	Abonnementent Klimaatverbond, Steenbreek	€ 6.000	
	Duurzaam Bouwloket voor 2023	€ 8.000	
	Programmamanagement en monitoring	€ 200.000	
Inkomsten	€230.000	Uitgaven	€ 531.000

Regelingen vanuit rijksoverheid of provincie Noord-Holland

REP-subsidie 2019, 2020 en 2021. Nog resterend uit te geven in 2022.	€ 70.000	Uitvoering Regionaal Energiebesparings-Programma (REP)	€ 70.000
RREW-gelden in 2021 <i>Specifieke uitkering via Ministerie van BZK</i>	€ 300.000	Uitvoering Regeling Reductie Energieverbruik Wonen (RREW) 2021-2022	€ 300.000